

2. Топольницька М.І. Співвідношення збройного конфлікту міжнародного і неміжнародного характеру. Міжнародна науково-практична конференція. 2017. С. 92-95. URL: <https://cutt.ly/CBeoaBN> (Дата звернення 15.09.2022).

3. Кузьмін Е.Е. Щодо критеріїв визначення збройних конфліктів: їх значення для кваліфікації та типології конфліктних ситуацій. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук країни, № 3. 2015. С. 195-201. URL: <https://cutt.ly/4BehqY1> (Дата звернення 15.09.2022).

УДК 323.2:35](477)(043.2)

*Ружницький В. В., здобувач вищої освіти
Чальцева О. М., завідувач кафедри
політології та державного управління,
д.політ.н., доцент*

«РЕФОРМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ, ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ»

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Умовою розвитку України як демократичної, соціальної, економічно та політично стабільної держави є реформування державного управління та створення ефективної системи управління, яка забезпечить своєчасне надання державних послуг з ефективним використанням державних коштів та у прозорий та підзвітний спосіб перед громадянами. Реформа державного управління також вважається основоположною для процесу вступу до ЄС – вона є одним із трьох ключових стовпів реформи, поряд із верховенством права та економічним управлінням. Для досягнення результатів необхідно окреслити загальне бачення та пріоритетні цілі, які спрямовують і координують впровадження реформ. Тому важливо підходити до процесу реформування реалістично, послідовно та узгоджено сплановано, з точки зору всієї вертикалі влади в країні.

Існують різні форми сучасного державного управління, деякі установи та організації є частково автономними, але всі вони надають державні послуги та реагують на соціальні проблеми. Вся структура державного управління повинна бути побудована на принципі взаємодоповнення кожного елемента, кожний державний інститут управління повинні залежати одна від одної та працювати разом, щоб вирішувати складні ситуації, щоб справлятися з різними рівнями невизначеності, спричиненими мінливими потребами суспільства, у якому вони працюють. Однією з головних задач державного управління та його суб'єктів є не тільки здійснення внутрішньої державної політики, а й забезпечення стабільності та ефективності політичної системи. Це означає збереження системою своїх інститутів, ролей і цінностей за умов

соціального середовища, що змінюються, здійснення нею своїх основних функцій. державне управління і політична система є взаємопов'язаними видами діяльності держави, змістом якої є цілеспрямована зміна зовнішнього середовища і перетворення його в інтересах суспільства, то в діяльнісному вимірі управління, перш за все, означає володіння здатністю впливати на об'єкт за допомогою відповідних механізмів і важелів. Між політичною системою і державним управлінням є як тісний взаємозв'язок, так і суттєві відмінності. Політична система чутлива до громадської думки, зовнішніх політичних, економічних, соціальних впливів таким як наприклад настроям широких мас людей, їх миттєвим прагненням. Державне управління більш раціональне, тобто функціонально організовано і вирішує конкретні завдання, орієнтоване на вже сформовану та усталену адміністративно-правову базу.

Реформа державного управління не може бути передбачуваною, оскільки не просто будувати гіпотези про те, як різноманітні бар'єри та потенційні можливості можуть поєднуватися, щоб отримати певний результат. Звичайно, бар'єри вимогливі. Інституційна стійкість, парадигми гегемонської політики, глибоко вкорінені адміністративні традиції, фінансова нестача та міцні приватні інтереси є серйозними перешкодами для проведення масштабних реформ; однак завжди існують можливості (криза, непередбачувані обставини, лідери та суспільство, які прагнуть змінити рівновагу), які дозволяють циклічно відкривати траєкторії реформ. Можна виділити кілька стовпів, які створюють основу для успішної реформи ДУ:

- децентралізація та оптимізація адміністративно-територіального устрою,
- навчання державних службовців та підвищення якості державної служби,
- досягнення більшої прозорості,
- боротьба з корупцією [1].

На сучасний етап реформування ДУ в Україні значною мірою виступають кризові, явище одним із таким є війна. Індикатором оцінки кризових явищ у системі державного управління є Fragile States Index розроблений Фондом миру, значення якого для України становить 68 балів у 2022 році [3]. Україна належить до групи держав, ситуацію з якою Фонд миру оцінює як «попереджувальну». Причини такої ситуації охоплюють не лише економічні чинники, внутрішні соціально-політичні проблеми, а й зовнішні, зокрема війну, яку Росія веде проти України. Однак з початку війни 24 лютого 2022 року державне управління продовжувало функціонувати як на національному, так і на місцевому рівнях, незважаючи на величезні виклики. У травні 2022 року з 205 тис. держслужбовців 16% перебували у відпустці, 5% працювали дистанційно з-за кордону та 1,5% були зараховані до лав Збройних Сил України. Незважаючи на ці труднощі, з 15 березня кількість доступних адміністративних послуг поступово відновлюється. З майже 2300 послуг лише

28 повністю недоступні, крім того, розроблено 11 нових державних послуг, які відповідають новим потребам громадян у воєнний час фінансова допомога, інформація про війну тощо. Парламент прийняв Національну антикорупційну стратегію в червні 2022 року, давши твердий сигнал, що антикорупційна робота триває, незважаючи на війну. Антикорупційні інституції в основному продовжували свою діяльність під час війни, за деякими винятками, пов'язаними з національною безпекою, такими як публікація інформації про активи державних службовців.

З 2016 року Україна розробила та впровадила реформи державного управління, щоб забезпечити його відповідність стандартам ЄС, принципи державного управління – як частину ширшого процесу європейської інтеграції. Стратегія реформування державного управління на період до 2021 року та план заходів до неї продемонстрували належне виконання, досягнувши 57% встановлених цільових показників та завершивши 87% запланованих заходів до кінця 2021 року [4].

В період з 2014 року влада країни здійснила чимало нормативно-правових змін до законодавства України, що дозволило певною мірою покращити її стан у деяких напрямках системи державного управління, зокрема у сфері місцевого самоуправління та наданні адміністративних послуг. Реформа місцевого самоврядування виявилася «однією з найуспішніших з усіх реформ в Україні», незважаючи на турбулентності, притаманні будь-якому процесу реформ, всеукраїнська консолідація, прагнення до сталого розвитку громад і регіонів, бажання розвивати якісні послуги для громадян поштовхнули реформу далі. Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад», прийнятий у 2015 році, поклав початок об'єднанню громад. Станом на кінець 2019 року було створено понад 1000 об'єднаних громад із загальною чисельністю населення 11,3 мільйонів осіб і площею 241 тисяч кілометрів. Одночасно відбулося перерозподіл доходів, що зробило бюджети новостворених територіальних одиниць більш спроможними.

У вересні 2014 року була прийнята Стратегія сталого розвитку «Україна 2020», відповідно до якої метою реформи публічного управління є «побудова прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби та забезпечення його ефективності. Важливу роль у підготовці та відборі висококваліфікованого персоналу відіграє Національне агенство України з питань державної служби, яке було створене в жовтні 2014 року постановою кабінету міністрів. НАДС забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби, здійснює функціональне управління державною службою, головними завданнями є формування та реалізація державної політики у сфері державної служби; функціональне управління державною службою в державних органах; консультативне та методичне забезпечення служби в органах місцевого самоврядування.

Бюджетна прозорість є сферою, де Україна демонструє найзначніший прогрес за оцінками Всесвітнього економічного форуму. Досягнутий прогрес щодо бюджетної прозорості можна пов'язати з реформами, розпочатими в Україні з 2014 року. Варто відзначити прийняття Закону України «Про відкритість використання державних коштів» (2015), який запровадив зобов'язання головних розпорядників бюджетних коштів розміщувати інформацію про операції з державними коштами на спеціально розробленому урядовому сайті. Як наслідок, сьогодні будь-який громадянин може отримати доступ до інформації та поставити питання, якщо інформація дає підстави підозрювати нечесну чи корупційну угоду.

У 2018 році Україна посіла 120 місце, у 2014 році - 142 серед 180 країн за індексом сприйняття корупції (Transparency International 2019). Низький прогрес означає, що це явище дуже глибоко вкорінене в суспільстві, і існують деякі вагомні фактори, які роблять його стійким, незважаючи на зміну президентів і урядів. Є деякі фактори, які створюють сприятливий ґрунт для корупції. Крім того, через повільне економічне зростання та політичну нестабільність, підвищення безробіття деякі з них лише посилюються. Основними з них є:

1) бідність більшості населення, надмірна поляризація суспільства щодо доходів і багатства. Разом з цим девальвується поняття праці як джерела добробуту, що створює відповідну атмосферу в суспільстві;

2) суперечливе ставлення суспільства до корупції. З одного боку, у суспільстві існує несприйняття та засудження корупції, з іншого – схильність людей самостійно вирішувати свої проблеми шляхом ухилення від вимог законодавства;

3) низька якість законодавства, наприклад протиріччя між різними нормативно-правовими актами, можливість неоднозначного тлумачення однієї і тієї ж норми закону, врегулювання великої кількості питань підзаконними нормативно-правовими актами, які містять деякі положення, що містять високий корупційний ризик;

4) часті зміни в урядовому апараті через політичні причини, «принцип квотування» при заміщенні державних посад, політична корупція;

5) надмірна регламентація підприємницької діяльності, недосконала система оподаткування, можливість отримувати прибуток завдяки тісному наближенню до деяких чиновників;

6) неефективна правоохоронна та судова системи, де суддів навряд чи можна звільнити;

7) неузгодженість системи оплати праці державних службовців [2].

На сучасному етапі можна окреслити наступні проблеми та перспективи реформування системи державного управління України:

- Реформа децентралізації є однією з найуспішніших елементів реформування державного управління, однак є досі незавершеною через відсутність інституту префектур, який повинен був би замінити існуючі мало

ефективні обласні та районні адміністрації. Постійне відкладення цього етапу пов'язане в основному з небажанням центральної влади в особі в першу чергу Президента, позбавляти себе необмеженого адміністративного ресурсу, який проявляється в можливості прямого призначення та звільнення голів обласних та районних адміністрацій.

- Незважаючи на важливі зміни в українській державній службі, запроваджені відповідно до стратегії реформування державного управління, у цій сфері залишається багато невирішених проблем у всіх сферах. Позитивні здобутки щодо запровадження системи відбору та оцінювання службової діяльності, не виглядають настільки успішними з точки зору їх якості. Ризики провалу або згортання реформи державної служби залишаються досить високими. Після зміни політичної влади після президентських виборів 2019 року новий президент Володимир Зеленський оголосив про «перезавантаження влади» на держслужбі.

- На національному рівні влади також започатковано деякі важливі зміни у функціях центральних органів виконавчої влади, але вони ще далекі від завершення. Переформатування функцій центральних виконавчих органів у напрямку зосередження на розробці політики та позбавлення їх функцій контролю та прямого втручання на ринки, є дуже важливими кроками. Проте центральна влада не продемонструвала сильної інституційної волі для узгодженого проведення відповідної політики, тому багато компонентів, які необхідно реалізувати, все ще перебувають на стадії обговорення та підготовки законопроекту.

- Перспективними ж напрямками реформи державного управління залишаються напрямки е-урядування, де діяльність міністерства цифрової трансформації відбувається на досить високому рівні, та кадрової політики держави спрямованої на забезпечення державної служби кваліфікованими працівниками, що реалізується через делегування повноважень, щодо здійснення кадрової політики Національному агенству з питань державної служби.

Отже, попри значну недосконалість новоприйнятого законодавства та проблеми з впровадженням реформи, слід визнати, що обраний Україною вектор реформування системи державного управління наблизив її до європейських стандартів. З іншого боку, нові форми та процедури, запроваджені з 2014 по 2022 роки, мають бути наповнені новим змістом, зокрема в завершенні процесу децентралізації, системі підготовки та призначенні на державну службу, захисті від адміністративного та політичного тиску антикорупційних органів, зростанні прозорості органів виконавчої влади на всіх рівнях, інакше вони не матимуть позитивного впливу на розвиток суспільства та політичну систему України.

Список використаних джерел

1. Євтушенко Н., Андріяш В. «Державне управління» Частина 2. Миколаїв 2014 с. 248
2. Слухай С., Хаджараєва С. «Державне управління в Україні: адаптація до європейських стандартів» URL: https://www.researchgate.net/publication/341971890_Public_Administration_in_Ukraine_Adjusting_to_European_Standards (дата звернення: 01.10.2022)
3. *Fragile States Index 2022* URL: <https://fragilestatesindex.org/> (дата звернення: 22.09.2022)
4. *OECD Policy Responses: «Public governance in Ukraine Implications of Russia's war»*. URL: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/public-governance-in-ukraine-c8cbf0f4/> (дата звернення: 10.09.2022)

УДК 325.54:314.15]»364»(477)

Урадник І. О., здобувачка вищої освіти
Польовий М. А., д.політ.н., професор

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Сучасні вектори розвитку міграційної політики України залежать від характеру міграційних процесів, внутрішньополітичних факторів та глобального світопорядку.

Повномасштабне військове вторгнення Російської Федерації на територію України яке розпочалось 24 лютого 2022 р. спричинили ускладнення соціально-економічного характеру, економічну кризу. Значного впливу в результаті вказаних подій зазнали всі категорії мігрантів та міграційна сфера загалом, що знайшло своє відображення в сучасній міграційній політиці України.

Російсько-українська війна призвела до безпрецедентного з часів Другої світової війни явища – масової міграції населення України та появи не відомого раніше в українському суспільстві феномена багатомільйонних вимушених мігрантів, внутрішньо переміщених осіб, біженців, переселенців, шукачів притулку й емігрантів [1].

За масштабами, географією охоплення, кількісними показниками та часовими рамками сучасна українська вимушена міграційна криза не має аналогів і значно перевищує всі попередні. Станом на 1 травня 2022 року 5,6 млн українців мусили покинути – тимчасово або назавжди – територію України. Більшість із них поїхали до Польщі – понад 3 млн. людей. За останніми даними, до Румунії виїхали понад 817 тис. осіб, до Угорщини –